

PO NEDELJSKEM GLASOVANJU NA SICILIJI

VOLITVE, KI SO PUSTILE OSNOVNA VPRAŠANJA NEREŠENA

Kršč. demokracija je ohranila svoje postojanke - Milazzo se je okreplil - Trpel je ugled Cerkve

V nedeljo so bile na Siciliji deželnozborske volitve, katerih izid sta vsa Italija in tudi tujina pričakovali z napeto pozornostjo. Svet je bil radoveden, ali se bo na Siciliji ponovilo, kar se je zgodilo v Dolini Aoste, da bo namreč Kršč. demokracija poražena in bodo zatem opozicionalne stranke skupaj s komunisti zavladaale na važnem otoku.

To pričakovanje se ni izpolnilo, zakaj Kršč. demokracija je v bistvu ohranila svoje postojanke. Zanj je sicer glasovalo 140 tisoč ljudi manj kot pri parlamentarnih volitvah maja 1958, število njenih deželnih poslancev je padlo od 37 na 34, ostala je pa kljub temu najmočnejša stranka na Siciliji.

Druga stranka na otoku, komunistična, je ravno tako obdržala svojo moč, ni pa prodorno zmagala, kot so nekateri menili, da bo, četudi je število njenih svetovalcev naraslo od 20 na 21. Nennijski socialisti so tudi pridobili en sedež in imajo zdaj 11 poslancev v deželni skupščini. Pridobitve social-komunistov so tako neznatne, da ne moremo govoriti o kakem političnem preokretu na Siciliji.

NEPRIČAKOVANI MILAZZOV USPEH

Silviu Milazzu, ki se je odcepil od Kršč. demokracije in ustanovil svojo Sicilijansko kršč. socialno zvezo, so prerokovali kaj šibke volilne izide. Prisojali so mu v deželni skupščini le 3 ali kvečjemu 5 sedežev. Vzrok je bil v tem, da je imel proti sebi nadškofa v Palermu kardinala Ruffinija in vso cerkveno organizacijo na Siciliji. Povrhu je še Sv. Oficij v Rimu izdal znani odlok, po katerem je bilo vernikom prepovedano oddati glas kandidatom, ki sodelujejo s komunisti, čeprav se označujejo za katoličane in kristjane.

Odlok Sv. Oficija je bil očitno naperjen zoper Milazza in njegovo stranko. Verniki so vedeli, da jim bo Cerkve odtegnila pristop k zakramentom, če glasujejo za Sicilsko kršč. soc. zvezo. Ker je ljudstvo na otoku zelo vdano Cerkvi in so povrhu volivke bile za 300 tisoč glasov številnejše od moških, se je zdelo skoraj neizogibno, da se bo Milazzo zelo slabo odrezal.

SKORO VSI »SO ZMAGALI«

Na splošno presenečenje je pa v nedeljo glasovalo za Milazza nič manj ko 257 tisoč ali nad četrt milijona volivcev in njegova stranka je dobila v deželni zboru 9 poslancev. Časniki prinašajo sliko nasmejanega Milazza, ki ne more prikriti zadovoljstva nad nepričakovanim uspehom. Največ

glasov, in sicer 77 tisoč, je dobil v Palermu, kjer je sedež kardinala Ruffinija.

Z volilnimi izidi pa ni zadovoljen samo Silvio Milazzo, temveč tudi Kršč. demokracija; predsednik rimske vlade Segni je poslal, brž ko je zvedel za številke, brzojavno čestitko glavnemu tajniku stranke Moru. Če človek vrže pogled na časopisje, vidi, da se zmage vesele istočasno tudi komunisti. Njihovo glasilo Unità prinaša čez vso prvo stran debelo tiskane naslove: »Konec političnega monopola Kršč. demokracije«, »Zmaga združenih avtonomističnih sil na Siciliji« in tako dalje. Ravno tako praznujejo zmago Nennijski socialisti.

Zares srečne in zavidanja vredne volitve, v katerih so vsi zmagali! Človek se sprašuje, kdo je bil v nedeljo potemtakem pravzaprav poražen. Številke dokazujejo, da so bili res temeljito potolčeni — monarhisti. Zgubili so v deželni zboru dve tretjini poslancev: njihovo število je padlo od 9 na 3. Ta očiten in težak poraz monarhistov je politično pomemben, ker je Kršč. demokracija upala, da bo z njihovo podporo lahko sestavila deželno vlado ter s tem zaprla komunistom pot do oblasti.

KDO BO VLADAL NA SICILIJI?

Kdor hoče gospodariti na Siciliji, mora imeti v deželni skupščini najmanj 46 poslancev na svoji strani. Vseh je namreč 90, ve-

čina mora zatorej znašati najmanj 46. Demokristjani jih imajo 34, Saragatovi socialisti demokratje 1, liberalci 2, monarhisti le 3, vsi vkup 40. Za večino jih manjka natančno 6, ob katere so prišli monarhisti. Demokristjanski načrt se je potemtakem podrl.

Kršč. demokraciji ostaja še en izhod: združi se lahko še s fašisti, ki so v nedeljskih volitvah ohranili svojih 9 sedežev. Največja ovira taki rešitvi pa je v tem, da so fašisti močno omrženi v ljudstvu in zlasti v levem krilu Kršč. demokracije. Če bi jih demokristjani potegnili v vlado, bi imeli sicer v skupščini večino, a bi s tem utegnili izzvati velike prepire in razprtije v lastni stranki.

Druga možnost pa je, da ostane na oblasti Milazzo. V ta namen bi moral ohraniti dosedanje zaveznike, se pravi socialkomuniste in tudi fašiste. Vkup s komunisti in Nennijski socialisti ima Milazzo v zbornici 43 poslancev, kar pa ne predstavlja še večine. Če hoče priti do nje, mora tudi on vključiti vanjo fašiste ali vsaj monarhiste. Komunisti se ne boje sodelovanja s fašisti, pač mu nasprotuje Nenni.

Iz vsega izhaja, da je sestava nove vlade še negotova stvar in da danes še nihče ne ve, kdo bo prihodnja leta gospodaril na Siciliji. Za zdaj vemo le to, da se razen monarhistov tako rekoč vsi vesele »zmage«.

Razklane vrste katoličanov

Navzlic zmagoslavju Kršč. demokracije in Sicilske kršč. soc. zveze pa je neovržno naslednje dejstvo: **italijanski katoličani so se prvič v zgodovini razcepili v dva politična tabora.** Za zdaj je razkol sicer omejen na Sicilijo, toda Milazzo je s svojim četrt milijona volivcev prišel do tolike moči, da ga nihče ne more več podcenjevati. Njegov upor rimskemu demokristjanskemu vodstvu bi utegnil najti posnemovalce v drugih delih republike, tako bi s časom nastali namesto ene, dve katoliški stranki v Italiji.

Razkole v svojih vrstah so katoličani vselej smatrali za zlo, katero je treba, če je le mogoče, preprečiti. V tem pogledu smo tukajšnji Slovenci seve spet izjema. Med našo že tako šibko in ogroženo manjšino so se na žalost našli brezvestni ljudje, ki so brez vsakega stvarnega razloga razklali tudi katoličane na dvoje. S tem so se narodnim nasprotnikom, razume se, prikupili ter z njihovo podporo še bolj razcepili za goli obstoj se borečo slovensko manjšino.

Položaj na Siciliji je popolnoma drugačen. Otočani niso manjšina, ampak del dr-

žavnega naroda. Milazzo je prišel v spor z rimskim demokristjanskim vodstvom, ker ni spoštovalo avtonomije in pravic Sicilije. Uprl se je, ko je videl, kako velepodjetniki s severa izkoriščajo industrializacijo Sicilije v svoje sebične namene ter si polnijo žep na račun delovnega ljudstva in dežele. Ker ga Rim v tem boju ni podpiral, se je Milazzo odcepil.

OŠKODOVAN JE UGLED CERKVE

Zanimivo je, da je Milazzo, ko se je uprl glavnemu tajniku stranke Fanfaniju, našel oporo v uglednih voditeljih sicilskih katoličanov, kot so Scelba, don Sturzo in drugi. Podpirale so ga pa tudi cerkvene osebnosti. Tako na priliko slovit o jezuit o. Messineo, znan po svojih člankih v mesečniku Civiltà Cattolica.

Milazzu je po odcepitvi od Kršč. demokracije napisal pismo, v katerem odobrava njegovo politiko: »Ni moja naloga ocenjevati dogodkov. Mislim le, da kar se je zgo-

RADIO TRST A

Nedelja, 14. junija, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika 7 dni v Trstu; 15.40 Zbor iz Dornberga; 17.00 Vozel, igra v treh dejanjih (Peter Petrovič-Pecija - Milan Skrbinšek). Igrajo člani SNG v Trstu; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: »Tito Lucrezio Caro« (Alojz Rebula); 22.10 Mala antologija slovenske vokalne glasbe.

Ponedeljek, 15. junija, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Iz življenja tujih ptičev — Takatra; 18.10 Koncert sopranistke Letizie Benetti s sodelovanjem violinista Maria Siminija, pri klavirju Livia D'Andrea Romanelli; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Richard Wagner: Somrak bogov, opera v 3 dej. — prvo dej. — orkester in zbor newyorške Metropolitanske opere, nato: Mala literarna oddaja.

Torek, 16. junija, ob: 12.55 Ciganski orkester Kocse Antal; 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Zakaj topoli ne mečejo sence«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Richard Wagner: Somrak bogov, opera v 3. dej. — 2. in 3. dej — orkester in zbor newyorške Metropolitanske opere; Približno ob 21.25 »Ob 50-letnici ustanovitve Mednarodnega urada za delo« (Boris Mihalič).

Sreda, 17. junija, ob: 18.00 Radijska univerza — Iz zgodovine pomorstva: »Iznajdba parnika — Robert Fulton« (Boris Mihalič); 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 Umetelni ogenj, igra v 3 dej. (Luigi Chiarelli - Mirko Javornik). Igrajo člani RO; 23.00 Chopinovi valčki.

Četrtek, 18. junija, ob: 12.55 Orkester Andre Kostelanetz; 18.00 Z začarane police — Zora Kafol: »Tri sestre«; 18.10 Richard Strauss: Tako je govoril Zaratustra, simfonična pesnitev, op. 30; 19.00 Sola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: »Na počitnice«; 21.00 Iz življenja Indijancev: »Indijanski lov« (Vili Hajdnik); 22.00 Iz sodobne književnosti — »Mira Mihelič: April«, ocena Martin Jevnikar; 22.15 Foersterjeve zborovske skladbe.

Petek, 19. junija, ob: 18.00 Radijska univerza — Janko Košir: Razvoj in pomen gozda — »Prva krčenja gozdov«; 18.10 Mendelssohn: Simfonijska št. 4 v A-duru; 19.00 Širimo obzorja — Stari znanci, resne in šegave o vsakdanjih stvareh — »Skodelica kave« (Saša Martelanc); 21.00 Umetnost in prereditve v Trstu; 21.20 Koncert operne glasbe; 22.00 Znanost in tehnika — Miran Pavlin: »Elektronske oči za slepce«; 22.30 Koncert pianista Claudia Gherbitza.

Sobota, 20. junija, ob: 15.00 Schumann: Fantasijske št. op. 12; 16.00 Novelist tedna; 18.00 Oddaja za najmlajše — Žalost in veselje, radijska slikanica (Andrejčkov Jože - Mirko Javornik). Igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Zbor Emil Adamič; 21.00 Ciklamen, zgodba (Janko Kersnik - Martin Jevnikar). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

14. junija, **nedelja**: 4. pobinkoštna, Metod
15. junija, **ponedeljek**: Vid, Vida
16. junija, **torek**: Beno, Jošt
17. junija, **sreda**: Lavra, Gorazd
18. junija, **četrtek**: Bogdan, Fortunat
19. junija, **petek**: Julijana, Lija
20. junija, **sobota**: Silverij

NEVARNA CRKA

Diktatura generala Franca postaja za ljudstvo Španije čedalje neznosnejša. Posebno odločno se bori zoper njo krščansko-socialno delavstvo, očitajoč generalovi vladavini, da noče izvajati socialnih zakonov ter da prepušča delovno ljudstvo vedno večji revščini.

Zadnji čas so se pojavili na vogalih, drevsih in plotovih Barcelone in okolice številni lističi s črko P, kar naj pomeni: Protestiramo! Ta črka gre Francu precej na živce, zato jih policija pridno odstranjuje, a po nekaj dneh se spet pojavijo. Da bo Franco zavoljo tega padel, ni pričakovati, kajti tudi tehnika diktature se je v naši dobi močno spopolnila.

Adenauer v sporu s svojimi

Stari, 83-letni nemški kancler ima brez dvoma zgodovinske zasluge za preporod po vojne Nemčije, toda postaja kot mnogi starci zelo trmoglav in samovoljen. Na pritisk svoje stranke se je, kot vemo, pred kratkim odločil, da se da izvoliti za predsednika republike ter zapusti vodstvo vlade drugim.

Nastalo je vprašanje, kdo naj bo namesto njega kancler. On se je zavzemal, naj postane njegov naslednik sedanjí finančni minister Etzel, stranka je pa hotela imeti ministra Erharda, ki slovi doma in v tujini kot izredno sposobni, skoro čudežni obnovitelj nemškega gospodarstva. Ko je Adenauer sprevidel, da stranka vztraja pri Erhardu, je kar naenkrat preklical svoj sklep in izjavil, da noče biti državni poglavar, marveč ostati še nadalje kancler.

To je storil, ne da bi se prej domenil s stranko in ne da bi o tem obvestil podkanclerja Erharda, ki se je tedaj nahajal v Ameriki. Ta je bil seve užaljen in ravno tako kršč. demokratični poslanci ter vodstvo stranke, češ da je tako samovoljno Adenauerjevo ravnanje nedemokratično.

Boj za dediščino

Stari državnik se brani, da je mednarodni položaj za Nemčijo nevaren in da se zato ne sme v tem trenutku odpovedati vodstvu

Segnijev govor

V torek je načelnik vlade Segni govoril v parlamentu tudi o volitvah senatorjev za Tržaško in o ustanovitvi avtonomne dežele Furlanije — Julijske krajine, kot jo predpisuje italijanska ustava. O senatnih volitvah je le dejal, da ne bodo pred prihodnjo pomladjo, medtem ko se je obširneje izrazil o avtonomni deželi.

Rekel je, da se bo avtonomija uresničila le postopoma, kar je zbudilo odpor v opoziciji. Zakaj postopoma? Ustava je jasna, po njej bi morala biti avtonomija že zdavnaj v celoti izpeljana. Iz katerih vzrokov vlada ne izvede osnovnega državnega zakona?

Slovence v prvi vrsti zanima, katera posebna določila bo vseboval avtonomni statut za zaščito narodnih pravic naše manjšine. Po načrtu tukajšnjih demokristjanov nobenih. In vendar so za njihove državnozbornske kandidate glasovali zadnjič tudi številni, čeprav mlačni — Slovenci.

Volitve, ki so pustile osnovna vprašanja nerešena

(Nadaljevanje s 1. strani)

dilo, ni moglo, da bi se ne bilo zgodilo, če upoštevamo sisteme, katerih se poslužujejo nezreli mušketicirji iz državnega vodstva Kršč. demokracije, in večmesečno ohromelost vlade; ako bi se bilo to nadaljevalo, bi utegnila postati smešna večinska stranka in (siciljska) deželca.

Ko so ondotni katoličani to brali, so bili prepričani, da je Milazzo na pravi poti. Tedaj so se pa čez noč obrnili zoper njegova Scelba, don Sturzo in drugi podporniki, proti Milazzu so javno nastopili sicilski škofje in kardinal Ruffini in končno je izšla slovita odredba Sv. Oficija, o kateri je pa Milazzo takoj izjavil, da se ne nanaša nanj in njegovo stranko, češ da je on prepričan katoličan, kot je zmerom bil, ter po

zunanje politike. Mož se najbrž boji, da bodo Angleži in Amerikanci preveč popustili Rusiji na račun Nemčije. Erhardu ne zaupa popolnoma, ker je preveč samostojen, Etzel, ki mu je poslušen, pa nima zaslonbe v stranki in z njim Adenauer ne more pro-dreti.

Tako je stari državnik zašel v očiten spor z lastnimi pristaši. Predsednik parlamenta Gerstenmayer se je na nekem sestanku tako razhudil na Adenauerja, da je v znak protesta zapustil dvorano. Stari nima namreč proti sebi le stranke, temveč tudi večino parlamenta. Kar se godi v Nemčiji, je pravzaprav že boj za Adenauerjevo nasledstvo. Svet je radoveden, kako se bo stvar končala. Od izida je v veliki meri tudi odvisno, ali bo prišlo do znosnega sporazuma med svojci in zapadnim svetom.

Adenauer in Erhard sta se za sedaj na zunaj poravnala.

Folchi o Južnem Tirolu

Neki poslanec je naslovil na rimsko vlado vprašanje, katerih povračilnih ukrepov se namerava poslužiti zoper Avstrijo, ki zavoljo Južnega Tirola vodi gonjo proti Italiji ter ji hoče celò gospodarsko škodovati. Prva mera bi morala biti, da takoj prekine diplomatska pogajanja, tekoča že leto dni na Dunaju.

Zunanji podminister Folchi je pismeno odgovoril, da vlada ne bo ničesar naredila, pač pa nadaljevala pogajanja, ker se hoče z Avstrijo prijateljsko sporazumeti.

PREVAJA V 10 JEZIKOV

Ruski učenjaki so izumili stroj, o katerem lahko rečemo, da je pravo čudo. Skupina ljudi se postavi pred mikrofonski, se začne pogovarjati ter pritisne na gumb, nakar se iz elektronske naprave začuje takoj njih pogovor v drugem jeziku. Stroj je tako popoln, da se prevod lahko sliši istočasno tudi v več jezikih, in sicer celò v desetih.

Profesor Booth z londonskega vseučilišča je lani napovedal, da bo treba še najmanj 5 let dela in študija, preden bodo znanstveniki izgotovili stroj, ki bo sposoben prevajati jezike. Rusi so to dosegli mnogo prej in posekali tudi na tem področju zapadne učenjake.

svojem svetovnem in življenjskem naziranju nasprotnik komunizma.

Kardinal Ruffini je bil, razume se, drugega mnenja. Vernikom je prepovedal glasovati za Milazzovo listo. Toda kaj se je zgodilo? V nedeljo je nad četrt milijona katoličanov volilo za Milazza ter odreklo pokorščino cerkvenim oblastvom. Silno važen dogodek, ki bi moral nagniti marsikoga k resnemu razmišljanju.

Odgovorni rimski demokristjanski voditelji so torej s svojo politiko ne le razklali vrste katoličanov, marveč tudi povzročili, da se je četrt milijona vernikov uprlo škofom, kar občutno škoduje ugledu Cerkve. Dva najvažnejša problema, razkol med katoličani in omajana cerkvena disciplina, sta ostala v nedeljskih volitvah — nerešena!

Jugoslovanska zunanja politika

Zunanja politika Jugoslavije sloni na načelu, da se država ne sme priključiti nobenemu izmed dveh vojaških taborov, temveč živeti v prijateljskem razmerju z vsemi deželami na svetu, neglede na njihov notranji družbeni red. To je vzrok, da ruski in zlasti kitajski komunisti tako ostro napadajo Jugoslovane, dasi bi bil Tito rad tudi z njimi v dobrih odnosajih.

Nič mu ne pomaga, da je v tem ali onem vprašanju časih istega mnenja kot Sovjetska Rusija, kot na priliko ravno zdaj, ko je Hruščev predlagal, naj se ves Balkan, Jadransko morje in Italija proglašajo za ozemlje brez atomskih odstrelišč in sploh brez jedrskega orožja. Saj je Tito že pred Hruščevom protestiral v Rimu, brž ko je slišal, da namerava Italija graditi odstrelišča. Izjavil je, da se Jugoslavija čuti s tem ogroženo v svoji varnosti.

Govor v Smederevu

Isto je ponovil v ponedeljek na velikem zborovanju v Smederevu. Na Balkanu, je

dejal, se je vnela iskra prve svetovne vojne in tu je bilo bojišče v zadnjem svetovnem spopadu. Mi, ki nimamo in nočemo imeti atomskega orožja, se ne moremo čutiti varne, ako se naši sosede opremijo z jedrskimi odstrelišči. Kakšno neatomsko področje naj bi bila Jugoslavija, ako bi nad našimi glavami letele atomske bombe? Nevarnost vojne bi se gotovo zmanjšala, če bi neatomsko ozemlje zajemalo poleg Jugoslavije, Albanije in Bolgarije tudi Grčijo in Italijo.

Drugi steber jugoslovanske zunanje politike predstavlja tesno prijateljstvo z azijsko-afriškimi narodi. Zato se zdaj mudi v Jugoslaviji predsednik alžirske vlade v inozemstvu Ferhat Abas kot gost notranjega ministra Rankovića. Imel je razgovore tudi z maršalom Titom.

Nič za to, si prejkone mislijo v Beogradu, če se danes zamerimo Franciji. Alžircem je treba pomagati zdaj, ko so v stiski in za vsako moralno oporo hvaležni, in ne pozneje, ko bodo že samostojni ter jih bo ves svet s Francozi vred priznaval.

Kaj je z brigadirjem?

Razni bralci nas sprašujejo, kaj se je zgodilo z brigadirjem na Proseku, ki si je drznil protipostavno zabraniti rabo slovenščine na znani nogometni tekmi ter s tem javno žaliti naš narod. Odgovarjamo, da nič, ker se možakar še zmerom nahaja na Proseku, čeprav bi moral že po pravilih dostojnosti nemudoma zginiti iz naših krajev.

OBRT, KI NE NESE VEČ

V poročilu državne Italijanske banke bemo, da so lani imeli ponarejevalci denarja slabe dobičke. V obtoku so iztaknili le 3802 potvorjena bankovca, medtem ko jih je bilo predlanskim okoli 7000, l. 1948 pa kar 28.600. Najraje ponarejajo bankovce po 10.000 lir. Obrt se pa ne splača več, ker sleparji padajo prehitro v roke policije.

Pač pa so se prejšnjo sredo pojavili v Gorici stari kovanci po 50 vinarjev, enako veliki kot sedanji 50-lirski. Marsikdo je vtaknil v žep pol lire namesto 50, ker ni opazil, da je vtisnjena na denarju kraljeva glava.

RUBENSOVA SLIKA

V Londonu so postavili na dražbo oltarno sliko slavnega flamskega umetnika Rubensa iz l. 1634. Predstavlja češčenje sv. Treh kraljev in je bila lastnina vojvode westminsterskega. Ker so dediči v denarnih zadregah, jo prodajajo. Vzklicna cena znaša — 300 milijonov lir. Angleško časopisje poziva vlado, naj ona mojstrovino odkupi, ker bo sicer prišla v zasebno zbirko kakega ameriškega bogataša.

NAJVIŠJA ODSKODNINA

Prejšnji teden so v Rimu izrekli sodbo v pravdi, ki se je vlekla že deset let. Avto, last organizacije ameriških Kolumbovih viteзов, je bil povozil odvetnika Javicola in ga tako hudo poškodoval, da je ostal trajno nesposoben za delo. Sodišče je ponesrečencu priznalo odškodnino 95 milijonov lir. To je najvišja odškodnina, doslej prisojena zaradi nepredvidne voznje.

Ukradena hiša

Gradnja hiš se je v našem času zelo poenostavila. Tehnika je že tako napredovala, da ti pripeljejo na kolesih posamezne dele poslopja, jih sestavijo in hiša je izgotovljena. Angleška policija v Croydonu je pa morala ugotoviti, da se hiša z — isto lahkoto more tudi — odnesti. Neznanci so prišli ponoči pred stavbo, sestaječo iz kuhinje, dveh sob in kopalnice, naložili vse na avtomobile ter jo odkurili. Ko je naslednje jutro prišel lastnik, da se vseli, hiše ni bilo več nikjer.

DENAR BRIŠE VSE

Vito Genovese, imenovan kralj ameriškega zločinskega podzemlja, je bil aprila obsojen na 15 let ječe. Dokazali so mu, da je načeloval mednarodnim družbam za razpečevanje mamil. Te dni so mu pa tistih 15 let brisali, ker je plačal 95 milijonov lir kazni in dal razna jamstva. Če bi bil revež, bi lepo sedel, tako je pa poravnal vse z denarjem, katerega si je na dvomljiv način prislužil. Čudna pravica!

Za uzakonitev šol

V nedeljo, 7. junija, so se v Vidmu sestali predstavniki Sindikata slovenske šole iz Trsta in Gorice ter nekateri poslanci ter voditelji Italijanske socialistične stranke. Udeleženci so skupno proučili načrt za uzakonitev slovenskih šol na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji.

Socialistični poslanci nameravajo namreč v kratkem predložiti omenjeni načrt poslanski zbornici, da o njem razpravlja in ga izglasuje.

V ponedeljek pa je predstavnik Sindikata slovenske šole iz Trsta sprejel veleposlanik Confalonieri, načelnik urada za zvezo med zunanjim ministrstvom in generalnim vladnim komisariatom v Trstu. Solniki so veleposlaniku obrazložili položaj slovenskih šol ter ga zlasti naprosili, naj se v Rimu zavzame, da se šole končno uzakonijo.

Dr. Confalonieri je šolnikom obljubil pomoč.

ZADNJIC V SOLO

V vasi Laiatico pri Pisi sta se v soboto odpravila v šolo učenca Gianfranco in Glorioso D'Angelo. Praznično oblečena sta veselo stopala po cesti, saj je bil zadnji dan pouka. K nesreči pa tudi zadnji dan njunega mladega življenja. Držeč se za roke sta nevede stopila na žico, ki je ležala čez cesto. V hipu sta bila mrtva. Žica je bila namreč padla na tla z drogov električne napeljave z visoko napetostjo.

ČUDNO ZDRAVILO

Prislovica pravi, da je molk zlato. Sedaj je pa skupina zdravnikov dognala, da so ljudje, ki mnogo govore, bolj izpostavljeni različnim boleznim na zobovju kot molčečne osebe. Pri klepetavih sika zrak, ko govore, skozi usta in povzroča, da zobje gnijejo. Molči torej, da boš imel zdrave zobe.

»Pasje življenje v rdeči Kitajski«

Znani mesečnik žepne oblike Selezione je v junjski številki objavil v zgoščeni obliki oris sedanjega življenja na Kitajskem, ki ga je bil spisal pred časom v Slovenskem poročevalcu Makso Snuderl, profesor prava na ljubljanskem vseučilišču. Sestavek je posnela angleška revija East Europe, po njej pa Selezione pod naslovom Pasje življenje v rdeči Kitajski.

»Lani«, piše mesečnik, »je znani jugoslovanski pravnik obiskal rdečo Kitajsko. Tudi v njegovih očeh, ki je komunist, življenje pod sedanjo kitajsko vladavino ni vredno niti človeka niti živali.« Nato navaja iz Snuderlovega spisa zgodbo o tistem Kitajcu, ki se je vrnil iz tujine domov s psičkom pristne pasme, ljubljencem žene in otrok. Ko ga je, nič slabega sluteč, vodil na sprehod, so začeli sosede godrnjati: Pomislite, koliko hrane pojde vsak dan pes! Pomnoži jed s 600 milijoni, kolikor šteje Kitajska prebivalcev, pa imaš škodo, ki bi jo utrpel kitajski narod, če bi imel vsak Kitajec takega psa. Lastniku so tudi očitali, da zgublja, ko vodi žival na sprehod, koristen čas. Oddaljuje se torej od politične smeri stranke in je desničar!

Mož se je opravičeval, da na vse to ni pomislil, in ponujal psa na vse strani. Toda nihče ni hotel postati desničar! Tedaj je sklenil, da psa ubije, kar pa sosedom spet ni bilo pogodu. Pes je postal, ko si se vrnil domov, ljudska imovina in ne smeš z njo svojevoljno razpolagati. Vmes je posegel vodja ulične celice in pomirjeval ljudi, češ da povratnik ni zagrešil protiljudskega dejanja. Pes sledi pač gospodarju in če si ta pritrže od svojega obroka hrane, da redi žival, ni s tem nikogar oškodoval.

Zdaj so planili sosede, zakaj ni tega prej povedal. Če bi bil pravi komunist, bi bil moral sosede kritizirati ter jim dokazati, da mu delajo krivico. Da si utrdi strankarsko zavest, so ga obsodili na prisilno delo. Selezione zaključuje, da je ljubljanski profesor prej odpotoval iz Kitajske, kot se je pasja zadeva rešila.

Po zaslugi angleškega časopisa se je zgodba o psu raznesla po vsem svetu. Selezione je namreč nekaka italijanska izdaja žepnega mesečnika Reader's Digest, ki se tiska že od l. 1922 v 31 različnih izdajah in v vseh večjih jezikih na svetu.

Tržaškega

Barkovlje:

»PEG, SRČEK MOJ«

Preteklo je že nekaj let, odkar ni bilo v Barkovljah nobene odrske predstave. Nekdaj je tukajšnje prosvetno društvo sicer imelo odličnega dramski odsek, ki nas je pogosto zabaval s krajšimi in daljšimi, resnimi ali šaljivimi prizori. Z nastopi so bili gledalci vedno zelo zadovoljni in so želeli, da bi v Barkovljah posvetili odrski umetnosti več pozornosti. Toda prosvetno društvo takrat ni imelo primerne odra, kar je onemogočilo katerokoli večjo predstavo.

V zadnjem času pa ima barkovljansko župnišče precej veliko dvorano z lepim odrom, ki za silo ustreza tudi večjim potrebam. V nedeljo smo v njej gledali lepo predstavo Peg, srček moj, ki so jo uprizorili člani Slovenskega odra.

Že v začetku igre se je izkazalo, da je nastop pripravila spretna roka, kajti na odru so se kretali sicer sami mladi ljudje, ki so pa pokazali, kaj vse zmore dobra volja. Dodati moramo še, da je bil oder tako odlično opremljen, kot ga nismo v Barkovljah že zdavnaj videli.

Polna dvorana je zgovorno dokazala, kako se naši ljudje zanimajo za dramsko umetnost. Marsikdo je tudi izrazil željo, da bi kmalu spet prisostvoval predstavi prijaznih članov Slovenskega odra.

Sesljan:

ZA RAZVOJ TUJSKEGA PROMETA

Na pobudo Ustan. za tujski promet je bil v sredo v Sesljanu sestanek lastnikov gostinskih obratov iz obalnega predela občine. Sestanka so se udeležili župan Furlan, predsednik Ustanove za tujski promet dr. Sločovich, ravnatelj dr. Rinaldini ter precejšnje število gostilničarjev in hotelirjev.

Udeleženci so proučili sedanji položaj tujškega prometa ter obenem razpravljali o ukrepih, ki jih je treba sprejeti, da se ta važna panoga tukajšnjega gospodarstva čim bolj in smotrno razvije. Predsednik Sločovich je tako predlagal, naj bi se v Sesljanu še to poletje pripravila primerna kulturno-družabna prireditev, ki bi privabila na našo obalo čimveč gostov. Župan se je s predlogom strinjal ter pripomnil, da bi bilo zelo koristno, če bi omenjena prireditev postala postopno stalna.

Nekateri udeleženci so poudarili, da se tujski promet v občini lahko razvije samo, če bodo zasebniki dobili denarna posojila po zmernih obrestnih merah. V tej zvezi so govorili tudi o krožnem skladu, katerega

POMAGAJTE CVETKI!

Prvojni staršev Cvetke Ipavec, ki je že 10 mesecev priklenjena na postelji v tržaški bolnišnici, so se doslej odzvali številni dobri ljudje.

Ta teden so v našo upravo dospeli naslednji prispevki:

J. D. 500, M. R. 500, F. V. 500, Adami 750, T. P. Gorica 2.000, Gregorič A. 500, družina Drašič 1.200, družina Brana 2.000, družina Folchi 2.000, N. N. Gorica 1.000, N. N. Gorica 250, P. R. 300, N. N. 2.000, N. N. 1.000. Skupaj 14.500 lir. Prejšnji prispevki 43.300 lir. Vsega skupaj 57.800 lir.

Kdor namerava bolnemu dekletu pomagati, lahko pošlje svoj prispevek tudi na upravo Novega lista v Trstu, ul. Martiri della Libertà 5/I.

ugodnosti lastniki tukajšnjih gostinskih obratov prav malo poznajo. Na koncu je župan Furlan obvestil prisotne, da bo občina to poletno sezono poskrbela za odvažanje smeti. To službo bo proti plačilu izvrševalo občinsko podjetje iz Trsta.

Slični sestanki so seveda potrebni in koristni, toda tujski promet v Sesljanu in Devinu se more razviti samo, če se vsi prizadejajo lastniki čimprej združijo v posebni turistični ustanovi, katere glavna naloga je, da smotrno razporeja in izvršuje vse tisto ogromno organizacijsko in propagandno delo, ki ga ta gospodarska dejavnost zahteva. Dokler pa ne bo med lastniki gostinskih obratov sloge in solidarnosti, bo tujski promet gotovo obtičal na današnji ravni.

S 1. julijem:

TUDI NASI KMETOVALCI ZAVAROVANI

Generalni komisar Palamara bo v kratkem raztegnil tudi na Tržaško ozemlje zakon o kmečkih bolniških blagajnah, ki je v Italiji postal veljaven že novembra 1954. leta. V listu smo že večkrat pisali o važnosti omenjenega zakona, po katerem se vsi kmetovalci zavarujejo za primer bolezni. Po tolikšnem oklevanju so se oblastva končno odločila ustanoviti tudi za tržaške kmetovalce bolniško blagajno, ki bo omogočila, da bo okrog 4 tisoč oseb zavarovanih.

Odlok generalnega komisarja dobi veljavo dne 1. julija. Podrobnosti niso še znane, kajti odlok ni bil še objavljen v tukajšnjem Uradnem listu. O njem bomo obširneje spregovorili, ko bomo poznali njegovo vsebino.

Nabrežina:

DOM ZA ONEMOGLE ZGRAJEN

Dela v novem domu za onemogle, ki se nahaja v bližini električne centrale, so skoraj zaključena. Pred kratkim so obenem dokončali gradnjo novega občinskega kopaljšča v vasi.

V domu za onemogle, katerega upravo prevzame občinska podpora ustanova, je prostora za 40 oseb. Za gradbena dela so potrošili 40 milijonov, ki so bili občini od države nakazani že pred 4 leti v obliki gospodarskih načrtov.

Opčine:

USPELA SOLSKA PRIREDITEV

V prosvetnem domu na Opčinah je bila v soboto prireditev, s katero so se učenci tukajšnje šole poslovili od pouka. Nastop šolske mladine je privabil v dvorano lepo število občinstva, ki je z velikim zanimanjem sledilo posameznim točkam sporeda.

Na oder so najprej stopili učenci prvega razreda ter se prav dobro izkazali v prizorčku Otroci in zajčki. Potem ko so učenci 3. razreda ubrano odpeli venček narodnih, je bil na sporedu prizor Prebujenje cvetic, ki so ga izvedli učenci 2. razreda. Občinstvu je tudi ugajal Ples cigank, ki so ga izvajale učenke 4. razreda.

Zatem so učenci obeh 5. razredov uprizorili trodejanko Bedak Pavlek. Vsi nastopajoči so dobro odigrali svoje vloge in prav vsi zaslužijo, da jih pohvalimo.

Občinstvo je učence nagradilo z burnim ploskanjem, s čimer je izrazilo hvaležnost

tudi učiteljstvu, ki se je zelo potrudilo, da je prireditev uspela.

Naslednjo nedeljo je bila ves dan odprta razstava ročnih del, ki jo je priredila osnovna šola kar v treh učilnicah.

Cerovlje:

SOLO BODO ZIDALI

Zvedeli smo, da bo podjetje Montoni iz Trsta te dni pričelo graditi novo šolsko poslopje v naši vasi. Gozdna uprava, ki ni hotela izdati dovoljenja za gradnjo, je pred dnevi končno privolila, da se nova zgradba sezida nedaleč prostora, ki je bil že prej določen.

NAGELJNI ZA UČITELJICE

Te dni so osnovne šole na Tržaškem končale s poukom. Za zaključek so vse šole priredile razstave ročnih del in risb ter nastope z recitacijami, igrkami, petjem itd.

V sredo so zaključile šole šolsko leto z mašo in ob tej priložnosti smo videli, da so se vračale učiteljice slovenskih šol domov obložene s šopki nageljnov in gladiol, s katerimi so jih obdarovali otroci in hvaležni starši.

Bil je pogled, ki nas je razveselil.

Beneška

IZ PODBONESCA

V nedeljo, 31. maja, se je v naši občini zopet dogodila smrtna prometna nesreča, ki je že četrta v tem letu. Dvajsetletni Enzo Špekonja se je vračal na motornem vozilu iz Čedadada, kjer si je s prijateljem ogledal vinsko razstavo. Na Logu sta hotela zaviti čez most na stransko cesto, ki pelje na Kal, od koder sta bila doma, a sta s tako silo butnila v obcestno lipo, da sta sfrčala na asfaltirano cesto in se hudo pobila. Špekonja je izdihnil na poti v čedadsko bolnico. Prebil si je namreč lobanjo in pretresel možgane. Njegov spremljevalec pa si bo rešil življenje.

Nesrečni fant je bil iz številne in zavedne družine na Kalu, brat slovenskega učitelja Hektorja Špekonje, ki poučuje v Šempolaju na Krasu. Nesreča je hudo pretresla vso okolico; ubogi Enzo je četrti fant podboneške občine, ki je v tem letu postal žrtev prometne nesreče.

Domačini so mu priredili lep pogreb; zagrebli so ga na domačem pokopališču na hribu Sv. Andreja v erbeški fari. Naj mladeniču sveti večna luč, njegovi užaloščeni družini, posebno še bratu učitelju, izrekamo globoko občuteno sožalje.

Bralcem Novega lista je že znano, da je povodenj v juniju 1958. leta odnesla tukajšnji most čez Nadižo. Most so medtem že popolnoma obnovili; škoda je le, da ne zmore več kot 60 q teže, tako da ne ustreza vsem našim potrebam.

SEMPETER SLOVENOV

Krajevna oblastva in vlada se preko Kmetijskega nadzorništva in Vidmu trudijo, da bi povzdignili živinorejo v nadiških dolinah, kjer je v zadnjem času hudo nazadovala. Njihovo prizadevanje ni brez uspehov. Oblastva zlasti podpirajo gradnjo novih sodobnih mlekarn ter se zanimajo, da bi živinorejci izboljšali hleve.

V zadnjem času pa se je po vseh naših dolinah pojavila neka čudna kuga, zaradi katere krave postanejo neplodne. Hudi bo-

GORIŠKI MESTNI SVET

Zadnja dva tedna se je v goriškem občinskem svetu nadaljevala razprava o novem mestnem gradbenem načrtu, ki naj bi veljal za dobo 30 let.

Med drugimi je govoril mladi komunistični svetovalec Battello, ki je zlasti poudaril, da bi morali v načrtu upoštevati napredek mesta v zadnjih štirih letih. Ta zahteva, da se okrepi zlasti promet s sosedno državo.

Urbanistični načrt pa predvideva, da bo mesto ohranilo še nadalje podeželski značaj in zato naj bi ostalo stisnjeno ob levi soški breg. Tu naj bi se razvila industrija, ob Tržaški cesti pa bi kmetje v prihodnjih 30 letih ne smeli prodajati zemljišč za gradnjo tovarn in velikih stanovanjskih stavb, ker bi se moralo na tem zemljišču razviti specializirano kmetijstvo.

Battello je predvsem zahteval, naj novi načrt preučijo tudi industriji in trgovci, katerih mnenje je treba upoštevati.

Za njim je na isti seji govoril liberalni svetovalec grof Attems, ki je zlasti podčrtal posebni položaj goriškega mesta ob meji ter poudaril, da je njegov razvoj odvi-

Slovenija

ezni oblastva niso posvetila pravočasno vse potrebne pozornosti; zato so živinorejci prisiljeni pod ceno prodajati živino: škoda gre v milijone. Zato upamo, da bo vlada hudo oškodovanim kmetom priskočila na pomoč, da si kupijo novo živino.

Stara gora je že od nekdaj privabljala množice romarjev. V zadnjem času pa je postala tudi prvovrstna tujskoprometna točka za vse ozemlje od Trsta do Benetk. Vodstvo svetišča, ki je že čez 40 let v rokah očetov kapucinov, je vso cerkev prezidalo in moderniziralo, tako da ima danes Stara gora zares privlačno moč za izletnike.

Zadnji čas so vrh tega še asfaltirali pot iz Čedadu na goro, kar brez dvoma mnogo pripomore, da se večja število romarjev.

Velika škoda pa je žal v tem, da je starodavno svetišče zaradi trajno naraščajočega tujskega prometa mnogo zgubilo na duhovni privlačnosti.

Tudi Šempeter Slovenov je ves oživel konec maja, ko so nastopili topli dnevi. Vsaka nedelja in praznik z'abita k nam vedno več izletnikov in proti večeru vidimo pred kako boljšo gostilno kar cele vrste avtomobilov. Ljudje pač ljubijo naše vasi, ker so polne zelenja in čistega, svežega zraku.

IZ ČEDADU

Zadnje nedeljo v maju je bila v našem mestu vinska razstava, na katero je prišlo mnogo ljudi iz bližnje in daljne okolice. Tokajec in merlot sta privabila zlasti mnogo naših bratov s Kobariškega, Bovškega in Tolminskega.

Mesto se je v zadnjem času močno spremenilo in pomladilo. Mnogo starih hiš so podrli in zgradili nove. Najbolj žive so ulice ob sobotah, ko se po njih vijejo celi sprevodi naših bratov s Kobariškega in iz drugih obmejnih krajev v Sloveniji. Ni čudno, da so čedadski trgovci tako vneti hvallilci videmskega dogovora o obmejnem prometu, saj vedo, da bi mnogi izmed njih morali zapreti trgovine, če bi ne bilo novih kupcev iz sosedne države.

sen od dobrih ali slabih odnosov, ki jih imamo in bomo imeli s sosedi. Predlagal je tudi, naj se razširi trg na debelo, kjer že sedaj primanjkuje prostora za pristajanje tovornih avtomobilov.

Na seji v sredo predpreteklega tedna sta govorila dr. Verbi, ki je zlasti podčrtal potrebo krožne poti od pevskega mostu skozi Podgoro do državne ceste, ter ing. Visintin (MSI), ki je izrazil nezadovoljstvo, da predvideva novi načrt premalo prostora za razvoj industrije in trgovine.

Sledil mu je dr. Sfiligoj, ki je predvsem zagovarjal stališče, naj se mesto razvija vzdolž Svetogorske ceste, Korza in ceste v Ločnik; zahteval je tudi, naj načrt predvideva prostor za težko industrijo. Zavrnil pa je predlog, naj se zgradi krožna cesta preko Solkanskega polja, pevskega mostu, skozi Podgoro in do državne ceste, češ da ni toliko prometa, da bi bila ta cesta potrebna. Uredijo pa naj se prostori za pristajanje avtomobilov v mestu.

Tudi demokristjan Agati je ugotovil, da predvideva novi načrt premalo prostora za industrijo; zahteval je gradnjo vzporednih cest, ki bi razbremenile glavne mestne prometne žile; poudaril je nadalje, da je novi načrt pomanjkljiv, ker ne predvideva razlastitve zemljišč, ki bi bila potrebna za gradnjo ljudskih stanovanjskih hiš.

MLADE GOSPODINJE

V nedeljo dopoldne je prefekt dr. Nitri razdelil v dvorani goriške industrijske šole med 31 mladih kmečkih gospodinj 310 tisoč lir nagrad za zgedno vzdrževanje kmečkih domov, vrtov in kurnikov. V to vsoto so prispevale razen ministrstva za kmetijstvo razne krajevne ustanove. Natečaja se je ude-

Iz Goriške

ležilo 63 mladih gospodinj iz vse goriške pokrajine.

Med nagrajenkami je dobila drugo nagrado v znesku 20 tisoč lir Nada Tomsič iz Sovodenj. Mladi slovenski gospodinj k uspehu iz srca čestitamo.

IZ DOBERDOBA

Zvedeli smo, da je ministrstvo odobrilo dražbo, na kateri bo oddana gradnja kraškega vodovoda. Dražba bo 9. julija na sedežu CAFO v Gradiški. Upamo, da bodo z deli začeli že v tem letu.

Doberdobce in okolico opozarjamo na pevski koncert Slovenskega okteta, ki bo v soboto, 13. junija, v Doberdodu.

OBMEJNI PROMET

V mesecu maju je prekoračilo državno mejo na goriških prehodih z običajnimi prepustnicami 61.130 jugoslovanskih in 19.183 italijanskih državljanov. Največ jih je to pot šlo čez mejo preko solkanskega bloka.

SLOVENSKI OKTET

Slovenski oktet bo v petek, 12. junija, ob 21. uri priredil koncert v Čedadu, kamor ga je povabilo tamkajšnje Društvo prijateljev glasbe; v nedeljo, 14. t. m., pa bo nastopil ob 18. uri v Podgori.

IZ JAMELJ

Pred dvema tednoma je bil v Tržiču sestanek 21 predstavnikov občin, na katerem so razpravljali tudi o bonifikaciji Rižane; sestanka se je udeležil tudi predstavnik doberdobske občine g. Jožef Pahor. Bilo je govora tudi o proračunu v znesku 5 milijonov lir za razširjenje mostu čez Sabeljsko jezero in o preureditvi kanala do Laškega jezera. O tej stvari pa bodo končno sklepali na razširjenem sestanku 20. junija.

Zaključna šolska prireditve

Kulturna prireditve slovenskih srednjih šol v Gorici, pri kateri so sodelovale strokovna šola, nižja gimnazija in učiteljsišče, je v nedeljo privabila na dvorišče šolskega doma v ulici Croce toliko občinstva kot brčkone še nikdar do danes. Veliko dvorišče je bilo zasedeno do zadnjega kotička.

Pevski program sta pevovodji profesorja Filej in Bolčina dobro izbrala in pod njunim vodstvom je zapela najprej vsaka šola posebej po dve pesmi, nato pa so še združeni zbori izvedli dve pesmi; Očnico je dirigiral prof. Filei, večno živo Prešernovo Zdravico pa prof. Bolčina. Občinstvo je zlasti občudovalo ubrano petje združenih zborov in obstrmelo, ko je nad 80 mladih grl slovenskih dijakinj in dijakov globoko občuteno odpele obe zadnji pesmi. Koliko truda je bilo treba, da je tolikšna množica mladih pevcev dosegla tako višino pevske spretnosti. K lepemu uspehu pevcev in pevk ter njihovih pevovodij iz srca čestitamo.

Tudi mladinska igra v 3 dejanjih Čudežne gosli je bila srečno izbrana in dobro odigrana. Občinstvo je bilo z izvajanjem izredno zadovoljno. Z vsem srcem je bilo na strani vzornega ubozeza sinčka, ki je pogonal s svojimi čudežnimi gosli v kozji rog nepošteno ter hudobne nasprotnike.

Prireditve sta obiskala tudi šolski skrbnik dr. De Vetta in didaktični ravnatelj dr. Leban. Z odra je šolskega oblastnika v imenu slovenske šolske mladine lepo pozdravil dijak Kocman. Profesorjem in dijakom, ki so imeli s prireditvijo mnogo truda, se udeleženci iz srca zahvalujemo za prijetni večer. Slovenskim ljudem pa, ki niso mogli prisostvovati nedeljski prireditvi, toplo priporočamo, da se udeležijo ponovite prihodnje nedelje ob 20.30. Ne bo jim žal!

Ob tej priliki naj izrečemo še nezadovoljstvo nad ravnanjem cestne policije, ki je v ulici Carducci zasledovala udeležence prireditve, ker je voznja iz ulice Favetti v ulico Carducci prepovedana za vsa vozila. Prav bi bilo, da bi ljudi na to prepoved prej opozorili, ker je prišlo na prireditve veliko ljudi s podeželja, ki niso vsak dan v mestu.

Obsoditi pa moramo, da je policija to priliko nalašč izrabila, da je nekatere udeležence, ki niso spoštovali cestnih predpisov kaznovala, čeprav sami dobro vemo, da nepoznavanje predpisov storilca ne opravičuje. Saj naloga policije je, da morebitne prometne nesreče prepreči, ne pa ljudi z denarnimi globami kaznuje.

Kaj z izpraznjenimi vasmi?

O begu z dežele smo v listu že večkrat pisali in poudarili, da se opaža po vsem svetu.

V Franciji so pri zadnjih volitvah ugotovili, da je tam 619 občin z manj kot 50 prebivalci, v 10 občinah pa jih je komaj 4 do 9. Mladina gre po svetu, doma ostanejo le stari in, ko ti umrejo, ostane hiša prazna.

Zanimivi so ukrepi, s katerimi hočejo take vasi zopet obljuditi. Načrt je bil že pred leti izgotovljen, sedaj so ga začeli uresničevati: izpraznjene hiše uporabijo kot domove za upokoence in kot letovišča za revnejše sloje, seveda po prejšnji preureditvi. Kot primer navajamo vas La Bouchas blizu Saint-Etienne. Ta je štela v začetku tega stoletja še 210 prebivalcev, lansko leto pa sta bili obljudeni še samo 2 hiši. Tedaj se je nekdo odločil, da kupi prazne hiše, jih primerno preuredi in uporabi za letovišče. Uradniki in delavci iz tvornic v Saint-Etienne so začeli zahajati tja konec tedna, mnogi pošiljajo tja svoje družine na letovišče in v malo več kot enem letu je vas oživela in ima prebivalstva mnogo več kot kdaj prej. To je storil nekdo zaradi zaslužka, torej na kapitalistični podlagi.

Enako pa urejujejo druge vasi tudi vodstva velikih tvornic.

Daj mlademu drevju obliko!

Sedaj je čas, ko pri mladih cepljenkah usmeriš poganjke v zaželeno obliko. To je posebno važno pri breskvah in drugih sadnih vrstah, če hočeš imeti kotlasto obliko. Postavi opornike in na iste priverži poganjke. Pri breskvah usmerimo najboljše samo 3 poganjke. Seveda moraš odstraniti srednji vodilni poganjek.

Če imaš sadno drevje cepljeno v glave z več cepiči, boš prav storil, če pušiš na glavni samo najmočnejši cepič, druge pa odrežeš. To je posebno važno pri češnjah.

Sploh je sedaj najugodnejši čas, da mlado sadno drevje pregledaš in takoj gladko odrežeš vse poganjke, ki bi zaželeno obliko ali krono kvarili. Rane se sedaj najboljše in najhitreje zarastejo.

Važnost cvetličarstva

Na zadnji cvetlični razstavi v Trstu je kmetijski minister Rumor povedal, da se trgovsko cvetličarstvo goji v Italiji na približno 10.000 ha in da znaša dohodek letno okoli 28 milijard lir. To pomeni, da dobiš iz vsakega ha skoraj 3 milijone dohodka, če gojiš cvetlice. Vse druge kulture dajo mnogo manj dohodka, v splošnem komaj 5% ali okoli 150.000 lir na ha. Seveda zahteva cvetličarstvo tudi mnogo delovne sile, in sicer je potrebnih na ha okoli 550 delovnih dni na leto ali 2 popolnoma zaposleni odrasli delovni sili. Ti dve sta tudi dobro plačani.

Zakaj poudarjamo to? Trst potrebuje vsak dan ogromne množine cvetlic in letno

GOSPODARSTVO

Preprečiti je potrebno...

Pri ljudeh in pri živalih bi z lahkoto preprečili različne bolezni in druge nepravilike, če bi pravočasno ukrenili, kar je potrebno. Prevečkrat je zdravljenje zatem brez haska.

Enako je tudi v kmetijstvu. Z nezadostnim opravičanjem in prav malim stroškom se lahko pravočasno obvarujemo občutne in večkrat nepopravljive škode. Poglejmo:

Zitni molj in drugi škodljivci v shrambah žita in zrnja sploh povzročajo veliko škodo, ki gre večkrat v desetisoče. S stroškom nekaj desetakov, kvečjemu par stotakov, bi pa bilo vse zrnje lahko obvarovano pred okvaro. Potrebno je premešati nekoliko prahu (ceregamma, fitogamma cereali, Geigy 33) z zrnjem in vse je rešeno.

Pri trtjah preprečimo s pravočasnim škropljenjem in žveplanjem razvoj peronospore in oidija. Če pa sta se ti dve glivični bolezni že razvili, ne pomaga nobeno zdravilo; gledati je treba, da se reši, kar se še rešiti da. Isto velja za napade peronospore na krompir, paradižnike, fižol itd. — S pravočasnim škropljenjem z arzenati, gesarolom ali carposanom preprečimo razdejavno in razjedavno delavnost grozdnega črva.

In pri vinu? Če nam jeseni vino pravilno povre, bo dobro in bistro ter ne bomo preko leta imeli z njim stroškov in sitnosti. Z malo enososine ali tudi žvepla bomo preprečili, da bi vino rjavelo, da bi postalo vlačljivo ali da bi se kisalo itd.

Uničevanje sadnega zaroda in črvičnost sadja lahko preprečimo s pravočasnim in pravilnim škropljenjem: če s tem poznamo, ni več zdravila. Letos je vse polno listnih uši, kjer niso pozimi škropili dreves.

V zemlji je mnogo škodljivcev: od bramorjev in strun, ličinke pokalice pa do raznih črvov, ki vsi delajo velikansko škodo na povrtinini, pa tudi na poljskih rastlinah.

jih dobi z Riviere za mnogo stotin milijonov lir. Večina teh milijonov bi lahko šla v žep tržaških okoličanov, posebno pa posestnikov v pasu med Barkovljami do pod Nabrežino. Na Rivieri nimajo prav nič boljših pogojev za cvetličarstvo, kot so na tem ozemlju, kjer danes propadajo vinogradi in latniki ter se vedno bolj širita akacija in robida. Mnogo delovne sile bi bilo lahko tu zaposlene in marsikatera kmečka družina bi si tu lahko prislužila s cvetlicami vse, kar potrebujejo za udobno življenje, seveda življenje pridelnega delovnega človeka.

DE RE RUSTICA,

ali »O kmetijskih zadevah« je naslov velikega dela, katerega je spisal pred 2000 leti, to je pred Kristusovim rojstvom rimski kmetijski strokovnjak L. Moderat Columella. Delo je v celoti ohranjeno in je zelo zanimivo. Čeprav je v njem zelo mnogo zastarelega in za današnje pojme smešnega, je mnogo vprašanj tako opisanih, kot da bi bil pisec iz sedanje dobe. Delo je izšlo v 12 zvezkih in stane 3.000 lir. (REDA, Roma, via Yser 14).

Ko orjemo ali zemljo premetavamo, z lahkoto preprečimo razmnožitev teh škodljivcev, če raztrosimo primerno količino geodrina. Kdor tega ne stori, bo zaman pozneje iskal sredstva, ki bi ga obvarovala večje škode.

Takih in podobnih primerov je vse polno več ali manj v vseh kmetijskih panogah, od vzgajanja rastlin do živinoreje in perutninarstva ter shranjevanja kmetijskih proizvodov.

Kaj je potrebno? Predvsem se ne smemo zanašati, da se bolezni ali škodljivci ne bosta pojavila; bolje je, da vedno z njima računamo in da ju pravočasno preprečimo. Nadalje je potrebno skrbno opazovanje živali, rastlin in kmetijskih pridelkov v shrambah. Najbolj pa je koristno, da naravno stalno proučujemo in spoznavamo, da naše znanje vedno bolj poglobljamo, da se otresemo neutemeljenih predsodkov. Danes je kmetijstvo znanstvo: kdor ga tako gleda, bo uspeval, drugače bo gospodarsko podlegel. Učiti se moramo!

Kmetijstvo Slovenije

V soboto je bilo v Ljubljani posvetovanje, kako naj bi se razvilo in izpopolnilo poljedelstvo Slovenije. Zborovanje je vodil predsednik slovenske republike Miha Marinko, poročal pa je Jože Ingolič. O Sloveniji gre glas, da je njena zemlja precej dobro obdelana in izkoriščena, toda poročevalec trdi, da se to na žalost ne ujema z resničnostjo. Zmogljivost kmetijstva bi se dalo še močno povečati.

Pridelek pšenice bi moral znašati na hektar 60 stotov, koruze 90, sena 100, sadja več kot 3 vagone in vsak krmni hektar bi mogel rediti 3 glave živine. Če bi se obdelovalna zemljišča in gozdovi na najsodobnejši način umno izkoriščali, bi se poljedelska proizvodnja Slovenije lahko pomnožila za približno 75 odstotkov v primerjavi z l. 1956. Obdelovalna površina republike Slovenije obsega nekaj več ko 600.000 hektarov.

ITALIJANSKI PRIDELEK VINA

se je dvignil v desetletju 1910-1920 od 32 na 47 milijonov hl; v naslednjem desetletju se je znižal na 41 milijonov hl. Zatem je padel na 30,5 milijonov, do l. 1950 pa se je zopet dvignil na 39,5 milijonov. V zadnjih 3 letih je bil pridelek vina naslednji: 1956 je znašal 63 milijonov hl, 42,5 milijonov leta 1957, zadnje leto pa je dosegel višek: 65,7 milijonov hl!

UVOZ JAJC V ITALIJO

Lansko leto (1958) je bilo v Italijo uvoženih 1142 milijonov jajc, ki so predstavljala težo 634.379 stotov in stala 24,7 milijard lir. Jajca so uvozili iz več kot 20 držav, največ pa iz naslednjih (v 1.000 stotov): Nizozemska 128, Jugoslavija 107, Danska 81, Poljska 72, Kitajska 62, Belgija - Luksemburg 48, Bolgarija 41, Ogrska 36, Izrael 23, Argentina 12.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 10. junija si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	617—621 lir
avstrijski šiling	24—24,50 lir
100 dinarjev	82—92; 85—95 lir
100 francoskih frankov	123—126 lir
funt šterling	1715—1735 lir
nemško marko	147,34—148,34 lir
švivalski frank	143—144 lir

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

42.

Dr. E. BESEDNJAK

OBSEDNO STANJE

In res je koj bil sestavljen 7-članski direktorij, katerega predsestvo je prevzel Riccardo Gigante, njega glavni tajnik je pa postal Francesco Giunta. Ta je v imenu nove vlade dal nalepiti na zidove mesta proglas na prebivalstvo, v katerem pravi:

»Vsi državljani, ki se nahajajo na ozemlju mesta Reke, so dolžni brezpogojno pokornost ukazom direktorija.

Vse ustavne svoboščine so ukinjene.

Kdor krši ukaze direktorija, bo sojen pred izjemnim sodiščem.

Javni uradniki in delavci ne smejo zapustiti svojih mest ali opustiti dela. Če bi se tega ne držali, se bodo zoper nje uporabili najtežji ukrepi.

Kdor izda italijanske koristi Reke, zapade smrtni kazni.

Glavni začasni tajnik
Francesco Giunta

Reka Italije, 27. aprila 1921.«

VLADA NA PREIZKUŠNJI

Fašistični prevrat na Reki je seve razburkal vso javnost v državi in globoko odjeknil čez mejo. Vse je pričakovalo, kaj bo sedaj rimska vlada naredila. Tudi mi, je zapisala Edinost, čakamo, kaj bo, ker menimo, da italijanska vlada »vendar ni pozabila, da je podpisala rapalsko pogodbo in s tem priznala reško svobodno državo. Gotovo je bila največja žalitev zanjo, če bi kdo le mislil, da se hoče izneveriti svojemu podpisu.«

Kolika nevolja je morala vladati v Rimu, smo spoznavali že po tem, da je celò fašistom prijazen Piccolo napisal, da italijanska vlada priznava **veljavnost volitev in ne bo**

podpirala nikogar, ki bi hotel vsiliti Reki kakršnokoli diktaturo.

Sedaj bo pa Rim, so si ljudje mislili, nastopil res odločno zoper Giuntove fašiste! Priznal bo volilne izide in poskrbel, da se na Reki sestavi vlada, kakor jo zahteva ljudstvo. V demokratični liberalni državi bi moralo to biti samo po sebi umljivo, v njej se morajo zakoni brezpogojno spoštovati in izvajati. Toda kdor je to pričakoval, se je spet varal.

Vse skupaj se je končalo tako kot po navadi. Namesto da bi vlada poklicala fašiste na odgovornost, se je z njimi poravnala. Zaradi lepšega so na Reki prenesli oblast od Giganteja na nekega tretjega nacionalista, ki se je obvezal, da za sedaj ne bo v mestu ničesar spreminjal. Vse ostane tako, kot je, dokler se 15. maja ne izvedejo volitve v rimski parlament. Tedaj bo šele postalo jasno, kaj je treba na Reki storiti.

V bistvu so potemtakem zmagali fašistični nasilneži in ne ljudska volja. Te stvari sem omenil zastran tega, da bralci, kot rečeno, vidijo, kakšni so bili nasprotniki, proti katerim smo se morali pri volitvah l. 1921 boriti: možje, odločeni se poslužiti tudi skrajnih sredstev, samo da uveljavijo svojo voljo. Zakoni, domača ali rimska oblastva so jih vznemirjala kot lanski sneg.

VOLILNA OKROŽJA

Za državnozbornske volitve so l. 1921 razdelili Julijsko krajino v tri okrožja. Prvo je tvorila Goriška s priključenimi deli Notranjske, kateremu naj bi pripadalo 5 poslancev. Trst z okolico je bil drugo okrožje in temu so namenili 4 sedeže v parlamentu. Tretje je pa obsegalo vso Istro z otoki. Temu so prisodili 6 poslancev v rimski zbornici. Vso

Julijsko krajino naj bi torej predstavljalo v Rimu 15 poslancev.

Slovenska in hrvaška manjšina je nastopila v okviru Političnega društva Edinosti pod imenom Jugoslovenske narodne stranke z enotno listo za vse ozemlje. Izbira kandidatov nam ni povzročila težav. Občutek narodne ogroženosti, ki je prešinjal vse ljudstvo, nas je silil k skupni obrambi in izključeval medsebojna trenja. Razen tega so se voditelji mladega krščansko-socialnega gibanja, ki je imelo na Goriškem za seboj večino naroda in je bilo precej razširjeno v Istri, nahajali v takem položaju, da so bili vnaprej močno gnani k spravljivosti.

Nanje, ki so bili izvečine še politično nezkušeni mladeniči, je ob koncu svetovne vojne padla čez noč dediščina Slovenske ljudske stranke z vsemi njenimi številnimi organizacijami in ustanovami. Dotedanji voditelji so bili šli čez mejo in prepustili mlademu rodu, da si v politiki, gospodarstvu in prosveti pomaga, kakor zna in more. V naši sredi smo k sreči imeli nadarjenega Ščeka, ki je imel še največ izkustva in bil poln pobud in zamisli ter neverjetno delaven.

Ker je naša odgovornost bila velika in narodni položaj zelo težaven, smo se uklonili in pustili v skupni organizaciji vodilno vlogo starim edinjaškimi in liberalnim prvkom.

KANDIDATI NAŠE MANJŠINE

Dr. Josipu Wilfanu je bilo dano mesto nositelja liste ravno tako v goriškem volilnem okrožju kot v istrskem, da bi bil gotovo izbran v parlament. Virgil Šček je prevzel drugo mesto na Goriškem. Tretji goriški kandidat je bil odvetnik dr. Karel Podgornik, ki živi danes v Solkanu, četrti pa Josip Lavrenčič iz Postojne, medtem ko je idrijski okraj predstavljal na listi 5. kandidat Franc Poljanec.

(Nadaljevanje)

Krompir smo začeli krasti na debelo. Izruvali smo iz zemlje gomolje, si jih spravili za srajco in lepo spet zasuli krompirjev grm, tako da se ni videlo, da je opljenjen. Vsi člani »kuharske skupnosti« so oddali ukradeni krompir svojemu kuharju in ta je zakuril za kakim grmom ogenjček ter skuhal na njem nadvse okusno jed iz razrezanega in navadno kar neolupljenega krompirja, da bi ne šlo nič njegove hranilne vrednosti v izgubo, ter iz zdrobljenih koščkov prepečenca iz paketov, iz starih skorij slanin in sira in kar je bilo še takih stvari, ki jih v normalnih razmerah gospodinje vržejo proč.

Recept je bil preprost: v lonce si lahko vrgel vse, kar se ti je zdelo užitno, in čimveč si zmetal vanj in čimbolj pestra je bila mešanica, tem bolj je teknila. Še na misel nam ni prišlo, da bi si belili glavo zaradi okusa ali, če se tiste stvari ujemajo v okusu ali ne. Ujemale so se vedno brez izjeme. Okus tistih jedi, ki so bile navadno tako goste, da je žlica stala v njih - in to je bil takrat edini kriterij za imenitnost kake jedi - je bil vedno nadvse slasten.

Vsakdo med nami bi bil prisegel, da še v svojem življenju ni jedel česa boljšega, in čudili smo se, kako da naše matere ali žene še nikoli niso prišle na misel, da bi skuhale tako imenitno »enolončnico«. Bili smo odločeni, da jih bomo po vojni naučili kuhati po tem receptu, ki smo ga sami odkrili. Jed smo zabelili z margarino, ki smo jo dobivali, ali pa s »prežganjem«, ki so nam ga pošiljali v paketih.

Prežganje je bilo slovenska gastronomska posebnost. Bogve katera mati, žena, zaročenka ali sestra je prva prišla na bistroumno misel, da je poslala svojemu ljubljenu lonček prežganja, da bi ga ohranila pri moči. Ideja je takoj našla tisoče posnemalk in iz ponižnega prežganja, ki ga je pred vojno komaj kdo obrajtal, je postala na mah najbolj imenitna in zaželena taboriščna jed. Bila je nekaka idealna kombinacija maščob, kruha, zaseke in pastete.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

68

Lahko si jo jedel z žlico, si jo namazal na kruh, jo uporabljal kot krepčilno sredstvo ali ji dodal žlico ali dve taboriščni hrani in napravil tako iz najbolj ostudne godlje nekaj čisto užitnega.

Kuhali smo v pločevinastih posodah za marmelado, v katere smo na vrhu na vsaki strani zvrtili z žebljem luknjo in jim napravili ročaj iz močne žice. Držale so kakih šest litrov ali tudi več in so predstavljale naravnost idealne kotle. Pločevina je bila namreč precej tenka, tako da se je kotel takoj razgrel in ni bilo treba mnogo kuriti. Po drugi strani pa je bila dovolj debela, da ni utrpela nobene škode v ognju.

Ko je bila »enolončnica« skuhana, je »kuhar« ovil okrog ročaja kos cunjce, se ozrl okrog, če je vse varno, da bi se ne zaletel ravno v SS-podčastnika ali v kako drugo »kontrolno« — tudi najvišji »kapo« plantazne »delovne komande« nas je včasih obiskal na svojem kolesu — nato pa je prihuljeno stekel s kotlom v bližino drugih članov »kuharske skupnosti«. Tam je spet počemil za kak grm in rahlo zažvižgal. Če je bil zrak čist, so se njegovi »kompagnioni« drug za drugim zmuznili za grm in kmalu smo jih videli, kako sede v krogu in zajemajo iz kotla, iz katerega se je še vablivo kadilo. Če pa zrak ni bil popolnoma čist — če se je namreč klatil v bližini kak sumljivi nadzornik — so hodili za grm posamično. Vsak je pošteno preračunal, kolikšen je njegov delež.

Za marsikoga je bil to glavni dnevni obrok, zlasti za tiste iz bolj bogatih »kuharskih skupnosti«. Člani revnejših so se morali zadovoljiti z bolj redkimi »enolončnicami«, precej je pa bilo tudi takih, ki niso bili v nobeni »kuharski skupnosti«; potem so si kuhali pač le zase. Taki pa so to opravljali najrajši zvečer na bloku.

(Nadaljevanje)

ŽENA IN DOM

Televizija in gledalci

Število televizijskih naročnikov v svetu stalno narašča. Tudi pri nas je precej ljudi, ki imajo televizijski sprejemnik doma; oddajam pa prisostvuje še veliko več ljudi. Strokovnjaki svetujejo, naj znaša razdalja med gledalci in televizorjem tri do štiri metre. Gledalec naj bo udobno zleknjen v naslanjač, glava in noge pa naj bodo po možnosti položene, da se prepreči krčenje mišic, uravnesi krvni obtok ter delovanje srca. Tako se bomo tudi spočili.

Televizijsko sliko sestavlja 625 celic. Zato je slika z majhnim številom palcev, kjer so celice tesno druga ob drugi, jasnejša in ostrejša kot na sprejemniku z velikim številom palcev (velikost televizijske slike merimo s palci). V sobi, kjer gledamo televizijo, naj ne bo popolna tema, dnevna svetloba ali svetilka pa naj bo za sprejemnikom ali ob njegovi strani. Priporočljivo je tudi, da je televizor vedno na istem mestu, in to zato, ker je nje-

gov mehanizem občutljiv. Prepogosto in predolgo gledanje predstav dela človeka živčnega; oči postanejo preutrujene. Očem škoduje tudi presvetla slika.

Televizija navaja ljudi na drugačen način življenja. Družina, kjer imajo sprejemnik doma, po navadi prisostvuje glavnim programom, ki jih postaja oddajajo v večernih urah. Zato je tedaj zbrana na domu; člani družine so izvečine prisotni le telesno. Spored pa zatem lahko izzove izmenjavo misli med gledalci in prav razpravljanje, ki ga rodi oddaja, krepki kritični čut gledalcev in jim bistri um. Ker otroke razburi vsaka malenkost, naj ne gledajo večernih oddaj; če so videli kaj razburljivo, bo namreč njihov spanec nemiren, postali bodo živčni in izgubili tek. Čim nadarjenejši je otrok, tem manj ga zanimajo oddaje, kjer prikazujejo kavbojske in kriminalne zgodbe. Ob rednem gledanju takih sporedov postanejo otroci ravnodušni do življenja in vsega, kar je z njim v zvezi. Zgodi se celo, da se sploh ne razburijo, če gledajo na televizorju prizore s streljanjem, spopadi in uboji.

NAŠ RECEPT

Omlete z jetri — Potrebujemo: za testo: 3/8 litra mleka, 2 jajci, sol, 20 dkg moke in 10 dkg masti; za nadev: 10 dkg masti, čebulo, 1/2 kg jeter, 1 dkg moke, sol, poper in kis. Testo za omleto napravimo iz mleka, jajc, soli in moke. Spečemo iz tega testa 8 do 10 omlet, ki jih namažemo s praženimi jetri, zvijemo in tople ponudimo.

Nadev pripravimo takole: jetra zrežemo na tanke rezine, prepražimo na masti s sezkljano čebulo in pridamo jetra. Ko se dovolj omehčajo, jih potresemo z moko in nato osolimo, popopravimo ter prilijemo nekoliko juhe ali vode. Končno jetra okisamo in prevremo. Enako kot z jetri ravnamo lahko s srcem in ledvicami.

Ženske za volanom

Tudi me rade sedemo za volan in tedaj se samim sebi zdimo prav imenitne. Naši možje pa navadno niso enakega mnenja, ker mislijo, da je avto v ženskih rokah prava nesreča. Toda z nekoliko previdnosti jim lahko dokažemo, da je njihovo mnenje zgrešeno in da smo jim tudi mi lahko kos. Da to dosežete, vam damo nekaj praktičnih navodil:

1. Najprimernejša starost za šofiranje je od 25. do 55. leta.
2. V avtomobilu moramo pravilno sedeti; naslonimo se na naslanjač, da se ne utrudimo.

3. Krmila ni treba držati trdo, ampak zelo lahko.

4. Visoke pete so neprimerne; ogledalce v avtomobilu pa ni zato, da vidimo, če smo lepo počesane ali olepotičene. Ne imejmo pretesnih pasov ali oblek!

5. Ko so možki za krmilom, nikakor niso kavalirji, zato moramo zelo paziti na prometne predpise.

6. Če se čutimo utrujene, ustavimo avto in počivajmo.

7. Kadar parkiramo, moramo biti zelo previdne, da se nam ne bodo možki smejali, zakaj prav v tem delu vožnje smo največkrat nerodne.

8. Če med vožnjo kadimo, puščajmo odprto okence.

9. Bodimo prijazne, tudi ko imamo v rokah krmilo.

10. Kako naj se razmestimo v avtomobilu, če sta dve ženski in en možki?

Če sta zaročenca, naj sedita oba spredaj, gost pa zadaj. Če sta mož in žena, mora ta pa odstopiti sprednje mesto gostu.

11. ... in srečno vožnjo!

D. K.

NEKAJ O RAZLIČNIH ŽENSKAH IN OTROCIH

NAGPUR v Indiji — Postajni načelnik Sahni je izjavil, da imajo vlaki tudi zato zamudo, ker se na njih rodi vsako leto povprečno 180 otrok.

DUNAJ — V neki kliniki se je rodila punčka s tremi nogami. Ena sama nogica je normalna, ostali dve sta skrčeni in hromi. Ker se kri v vseh treh redno pretaka, se zdravniki ne morejo odločiti, katero izmed treh nog naj deklici odrežejo.

Neka kmetica iz vasi Köpfing v Zgornji Avstriji bi skoro zažgala 400 let staro sveto pismo. Prinesla ga je s podstrešja, da bi z njim zakurila. Stara knjiga tehtala 7 1/2 kg in je bila tiskana v dobi protireformacije. Knjigo je rešil ognja visokošolec Bruckner z Dunaja, ki je slučajno videl, kaj namerava ženica z njo početi. Kmetica mu je pa zato zelo hvaležna, ker bo za knjigo dobila veliko denarja.

VERONA — Adele Molinari in Lorenzo Testini sta se poročila v juliju leta 1945. V manj kot 14 letih sta imela 11 otrok. Najstarejša hčerka je stara 13 let.

Šolska oblastva niso hotela dati prostoro. Zato so goriški Slovenci spet segli po samopomoči. V ulici Barzellini so zgradili šolsko poslopje s šestimi razredi. Pesnik Simon Gregorčič je ob blagoslovitvi deklamiral svojo prigodnico! Boj za šolstvo se je nadaljeval. Anton Gregorčič in Andrej Gabršček sta dosegla, da so se odpirali tudi zasebni šolski vrtci: ob pevskem mostu, kjer je Fogar dal na razpolago zemljišče in na spodnjem koncu Podgore.

Zdelo se je, da bo leta 1895 konec križevga pota za slovenske osnovne šole v Gorici. Upravno sodišče na Dunaju je razpravljalo o pritožbi goriške mestne občine proti odloku deželnega šolskega sveta, ki je zahteval ustanovitev slovenske štirirazrednice v Gorici na javne stroške. Občina je pravdo sicer zgubila, toda Slovincem je ustanovila v zasmeh šolo izven mesta pri Šempetru v Cattinelijevi razpadli vojašnici.

Opisane borbe so samo en izsek iz krivičnega ravnanja nemških oblastnikov do Slovencev. Cesar je pa obenem vedno terjal, naj bodo podložniki vdani državi; tudi če jih tepe.

Vzglede, kako so si naši predniki v slogi in samopomoči gradili lašno šolstvo, mislim, da bi moral tudi nam kaj povedati, posebno našim mlačnejšem in koristolovcem.

Boj za srednje šole

Srednje šole je imela Avstrija v dobi absolutizma za popolnoma nemške zavode. Šele Taaffe je na papirju obljubil, da se bodo na nižjih gimnazijah smeli nekateri predmeti poučevati v slovenščini. Na Kranjskem je vlada določila 1868, naj se polovica pred-

85

V SONCU IN SENCİ

(Usoda Habsburžanov) R. B.

metov poučuje v slovenščini. Za realke se ni dalo nič doseči. Le v prvih dveh razredih se je smel poučevati verouk v materinščini. Koliko slabše je šele bilo v obmejnih krajih na Koroškem, v Gorici in v Trstu!

Poslanec Vošnjak je že 1869 grmel v dunajskem parlamentu, naj se že vlada enkrat odloči za slovenske srednje šole. Naslednje leto je res bila pripuščena slovenščina kot učni jezik na nižji gimnaziji v Kranju.

Potem je spet vse zaspalo za deset let. Končno je 1880 državni zbor načeloma sprejel novo Vošnjakovo resolucijo o uvedbi slovenščine kot učnega jezika na srednje šole. Ostalo je pa vse pri starem, ker se je učni minister Conrad izgovarjal, da manjkajo slovenski učbeniki, kakor se tudi danes marsikje izgovarjajo.

Slovenski poslanci so leto za letom ponavljali prošnje. Končno se je tudi Dunaj, a le zaradi strahu, ne iz pravice ljubja, zganil.

Trda je bila borba v habsburški Avstriji že za osnovne šole. Še večje težave je vlada delala slovenskim srednjim šolam. Ni ji šlo v račune, da bi Slovenci imeli v narodnem duhu vzgojeno izobraženstvo. Dovolila je le, da se v nemških šolah izučijo za dobre državne uradnike.

Dobre vojake, ne učenjake!

Cesar Franc Jožef je pri obiskih po kroninah stalno poudarjal, naj glavarji poskrbe, da se mladina pripravi za dobre vojake. Zato naj se pridno uče nemščine, da bodo razumeli povelja, vse drugo je le navlaka. Po njegovem mnenju je bil vsak izobraženec le sumljiv politikant, nevaren za obstoječi cesarski red.

Okrog leta 1848 so vsi narodi poudarjali zlasti potrebo po lastnem šolstvu. »Novice« so sicer že eno leto prej sporočile iz Gorice vest: »Učilišče za slovenski jezik v Gorici je od našega presvitlega cesarja dovoljeno«. V resnici se je osnoval le tečaj za slovenščino v zadnjih dveh letih gimnazije. Tečaj je obiskovalo kar 107 slovenskih dijakov; podoben tečaj za italijanščino pa le 57 Italijanov. Že te številke jasno kažejo, kako potrebne so bile slovenske srednje šole tudi na Primorskem. Za Trst pa ni Dunaj še nič dovolil.

Šele po letu 1853 so na pritisk slovenskih in italijanskih voditeljev uvedli pouk slovenščine in italijanščine že od tretjega razreda dalje. Poučeval je slavni slovničar Pleteržnik. Učni jezik je pa še vedno ostala nemščina.

(Nadaljevanje)

